

Res novae

Revija za celovito znanost
Journal for Integrated Science

Ivo Kerže

GILSONOVO IN KLASIČNO TOMISTIČNO RAZUMEVANJE MOGOČEGA
PRI SV. TOMAŽU AKVINSKEM

Anže Tržan

JEZUITSKA SINTEZA KOT SREDNJA POT MED TRADICIONALNIMI
IN RAZSVETLJENSKIMI SPOZNAVNI MI TEORI JAMI

Tomaž Ivešić

SPOLNA VZGOJA KNEZOŠKOFA DR. ANTONA BONAVENTURE JEGLIČA

Jernej Letnar Čer nič

SKRBNI PREGLED VARSTVA ČLOVEKOV IH PRAVIC IN OKOLJA
V DOBAVNIH VERIGAH NAJVEČJIH GOSPODARSKI H DRUŽB:
PRIMER NEMŠKEGA ZAKONA O DOBAVNIH VERIGAH

Balázs Szabó and Zsolt Nemeskéri

ECONOMIC STRUCTURE FORMATION AND THE ROLE
OF DEPENDENCE: A CHRISTIAN VIEWPOINT

Fakulteta za pravo in ekonomijo, Katoliški inštitut
Faculty of Law and Economics, Catholic Institute

Res novae

Res novae: revija za celovito znanost

Izdajatelj in založnik:

Fakulteta za pravo in ekonomijo, Katoliški inštitut

Naslov uredništva:

Res novae, Krekov trg 1, 1000 Ljubljana, Slovenija

Odgovorni urednik:

Andrej Naglič

Glavni urednik:

Matic Batič

Spletni naslov:

<http://www.katoliski-institut.si/raziskovanje/res-novae>

E-pošta:

matic.batic@kat-inst.si

Uredniški odbor:

Philip Booth (St Mary's University, London, Velika Britanija), Mihai Dragnea (Universitetet i Sørøst-Norge, USN Handelshøgskolen, Vestfold, Norveška), Andres Fink (Pontificia Universidad Católica Argentina, Facoltad de Ciencias Sociales, Buenos Aires, Argentina), Aleksandra Kostić Tmušić (Univerzitet u Prištini, Filozofski fakultet, Kosovska Mitrovica, Srbija/Kosovo), Simon Malmenvall (Univerza v Ljubljani, Slovenski šolski muzej, Ljubljana, Slovenija), Aleksej Martinjuk (Respublikanski institut višje šole, Minsk, Belorusija), José Ignacio Murillo (Universidad de Navarra, Instituto Cultura y Sociedad, Pamplona, Španija), Mitja Steinbacher (Katoliški inštitut, Fakulteta za pravo in ekonomijo, Ljubljana, Slovenija), Dorina Dragnea (Institutul Național Al Patrimoniului, Bukarešta, Romunija), Anton Stres (Katoliški inštitut, Fakulteta za pravo in ekonomijo, Ljubljana, Slovenija).

Redakcija te številke je bila zaključena 17. 12. 2024.

Tisk:

Itagraf d. o. o., Ljubljana

Oblikovanje in prelom:

Breda Sturm

Naklada:

100 izvodov

Letna naročnina:

28€ (Slovenija), 40€ (Evropa), 57\$ (ostalo navadno),

66\$ (ostalo prednostno)

ISSN (tiskana verzija): 2464-0344

ISSN (elektronska verzija): 2464-0352

Res novae

Revija za celovito znanost
Journal for Integrated Science

SPIRITUS
AUTEM
VIVIFICAT

LETNIK 9 • 2024 • ŠTEVILKA 2

Vsebina

Ivo Kerže

Gilsonovo in klasično tomistično razumevanje mogočega
pri sv. Tomažu Akvinskem

7

Anže Tržan

Jezuitska sinteza kot srednja pot med tradicionalnimi
in razsvetljenskimi spoznavnimi teorijami

39

Tomaž Ivešič

Spolna vzgoja knezoškofa dr. Antona Bonaventure Jegliča

75

Jernej Letnar Čerňič

Skrbni pregled varstva človekovih pravic in okolja
v dobavnih verigah največjih gospodarskih družb:
primer nemškega zakona o dobavnih verigah

113

Balázs Szabó and Zsolt Nemeskéri

Economic Structure Formation and the Role of
Dependence: A Christian Viewpoint

143

Jernej Letnar Čerňič¹

Skrbni pregled varstva človekovih pravic in okolja v dobavnih verigah največjih gospodarskih družb: primer nemškega zakona o dobavnih verigah

Izvleček: Države in gospodarske družbe nosijo negativne in pozitivne obveznosti za varstvo človekovih pravic in okolja v gospodarstvu. Pozitivne obveznosti gospodarskih družb se nanašajo tudi na opredelitev, spremljanje, nadzor in sprejemanje ukrepov za varstvo človekovih pravic in okolja v njihovih dobavnih verig. Ker je globalno gospodarstvo prepleteno na več ravneh, se zato pojavljajo številni izzivi za učinkovito zagotavljanje človekovega dostojanstva. Nekatere evropske države so v zadnjih letih sprejele domače zakone, ki določajo obveznost izvajanja skrbnega pregleda okolja in varstva okolja v dobavnih verigah gospodarskih družb. Med njimi izstopa nemški zakon o dobavnih verigah, ki predstavlja enega od modelov za oblikovanje skrbnega pregleda varstva človekovih pravic in okolja v dobavnih verigah največjih gospodarskih družb. Pričujoči prispevek zato obravnava njegove temeljne pojme ter izpostavlja prednosti in nekatere pomanjkljivosti.

¹ Dr., redni prof., Fakulteta za državne in evropske študije, Nova univerza, Žanova ulica 3, 4000 Kranj, Slovenija; jernej.letnar@fds.nova-uni.si; ORCID: 0000-0001-6850-676X

Ključne besede: varstvo človekovih pravic, varstvo okolja, gospodarstvo, skrbni pregled, gospodarstvo, nemški zakon o dobavnih verigah

Abstract: States and corporations increasingly recognize their negative and positive obligations to protect human rights and environment in the economy. The positive obligations of corporations also encompass the identification, monitoring, supervision, and implementation of measures to safeguard human rights and the environment within their supply chains. Given the interconnected nature of the global economy across multiple levels, numerous challenges arise in effectively ensuring human dignity. In recent years, some European countries have enacted domestic laws establishing environmental and human rights due diligence obligations in global supply chains. Among these, the German Supply Chain Act stands out as a model for implementing due diligence mechanisms in the supply chains of major corporations. This article examines its key concepts, highlights its advantages and shortcomings.

Keywords: human rights protection, environmental protection, economy, due diligence, corporate responsibility, German Supply Chain Law

Uvod²

Tradicionalno so bile države edine nosilke obveznosti za varstvo človekovih pravic. Nosilci pravic so praviloma uveljavljali kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin zoper organe države oblasti. Države še vedno ostajajo primarno zavezane spoštovati, varovati in uresničevati človekove pravice. V zadnjih desetletjih pa se je oblikovalo spoznanje, da nosijo tudi gospodarske družbe obveznosti za varstvo človekovih pravic in okolja, saj v zasebnem sektorju tudi prihaja do njihovih kršitev (Deva, 2014; Letnar Černič 2020; Letnar Černič 2023). Svet za človekove pravice Organizacije združenih narodov je v juniju 2011 sprejel Smernice za spoštovanje človekovih pravic (Smernice OZN, 2011). Smernice se delijo na tri stebre. Prvi steber določa, da so države primarno zavezane spoštovati človekove pravice na svojem ozemlju in nadzirati poslovanje gospodarskih družb s sedežem na svojem ozemlju v tretjih državah (Krajewski 2018; Augenstein in Kinley 2013). Voditi morajo z zgledom, posebej pri gospodarskih družbah s celotno ali delno kapitalsko naložbo države (Letnar Černič, Stojin Štampar in Rozman 2021). Drugi steber oblikuje odgovornost gospodarskih družb za uresničevanje človekovih pravic. Tretji steber nosilecem pravic priznava pravico do pravnega sredstva. Drugi steber vzpostavlja tudi obveznost gospodarskih družb, da izvajajo skrbni pregled dobavnih verig z vidika varstva človekovih pravic in okolja (Letnar Černič 2021). Smernice niso bile sprejete v obliki zavezujoče mednarodnopravne

- 2 Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega projekta »Odgovornost gospodarskih družb, človekove pravice in podnebne spremembe: K skladnemu in pravičnemu domačemu in mednarodnemu pravnem redu« (št. projekta J5-50171), ki ga sofinancira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.

pogodbe s področja človekovih pravic, temveč v obliki dokumenta mehkega prava (*soft law*), ki pa je vendarle takrat povzel vse obstoječe obveznosti gospodarskih družb do varstva človekovih pravic in okolja v mednarodnem pogodbenem in običajnem pravu.

Pričujoči prispevek se osredotoča na obveznost izvajanja skrbnega pregleda v dobavnih verigah največjih gospodarskih družb z vidika varstva človekovih pravic in okolja v istoimenskem nemškem zakonu. Prispevek je razdeljen na pet delov. Po pričujočem uvodnem delu v drugem delu obravnavamo pojem obveznega skrbnega pregleda. Ta zadeva splošni kontekst v nemškem pravnem redu in evropskem pravu, ki je sprožil nove zahteve po regulaciji večjih gospodarskih družb z vidika varstva človekovih pravic in okolja. V tretjem delu podrobno predstavljamo in analiziramo nemški zakon o dobavnih verigah z vidika varstva človekovih pravic in okolja, pri čemer postavljamo v okviru junija 2024 sprejete direktive Evropske unije o skrbnem pregledu z vidika trajnosti in v luči varstva človekovih pravic in okolja, ki je po dolgotrajnih pogajanjih začela veljati konec julija 2024. Četrti del kritično podaja tako prednosti kot slabosti nemškega zakona. Peti del sklepa pričujoči prispevek. V prispevku izpostavljamo tri ključna vprašanja in teze. Kdo je nosilec obveznosti za varstvo človekovih pravic in okolja v gospodarstvu? Ali mora gospodarska družba zagotavljati spoštovanje človekovih pravic in varstvo okolja tudi pri neposrednih in posrednih dobaviteljih? To vprašanje je izjemno kompleksno, denimo v avtomobilski industriji, kjer avtomobil srednjega razreda sestavlja več tisoč delov iz desetine držav, večinoma izven Evropske unije. V zadnjih letih so številne evropske države sprejele različne zakone. Prva je bila Francija leta 2017 s svojim zakonom o obvezni

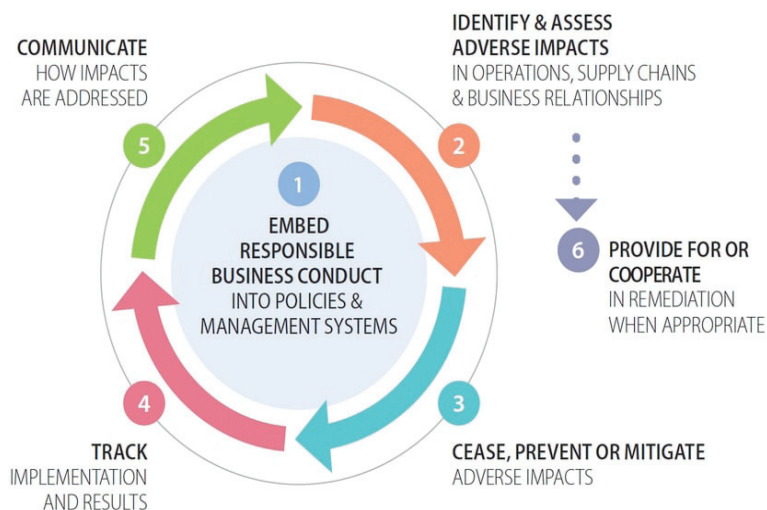
skrbnosti v dobavnih verigah (Francoski zakon 2017). Sledile so Nemčija, Norveška, Nemčija in ostale države (Nemški zakon 2021; Norveški zakon 2022), a morda najbolj razčlenjen zakon z vidika skrbnega pregleda je sprejela Nemčija (Lichuma 2024). Hkrati se sprašujemo, kakšne so lahko ovire pri uresničevanju obveznosti skrbnega pregleda, ki jih določa nemški zakon.

V prispevku uporabljamo klasične metode družboslovnega raziskovanja, kot so deskriptivna, analitična, pravno primerjalna, pravno zgodovinska in pravno sociološka metoda. Pravno zgodovinsko in pravno sociološko metodo uporabljamo za opis zgodovine in konteksta razvoja spoštovanja človekovih pravic v gospodarstvu, ki je potreben za razumevanje nastanka nemškega zakona o skrbnem pregledu. Deskriptivno metodo uporabljamo za opis glavnih delov nemškega zakona. Po drugi strani analitično in pravno primerjalno metodo uporabljamo za analizo pravne narave, pravic in obveznosti, ki jih določa zakon, ter za umestitev v primerjalno pravno ureditev spoštovanja človekovih pravic v gospodarstvu. Normativni prispevek pričujočega dela je kritična umestitev nemškega zakona o skrbnem pregledu v vse bolj barvito pokrajino pravnih virov s področja skrbnega pregleda. Ob opisu in analizi nemškega zakona se v prispevku sprašujemo, ali je dani trenutek za določitev novih regulativnih obveznosti največjih podjetij pravi, ko se nemško in evropsko gospodarstvo soočata z nižanjem povpraševanja, dobičkov ter posledičnim odpuščanjem delavcev, zapiranjem proizvodnih obratov in prenehanjem delovanja gospodarskih družb.

Pojem skrbnega pregleda človekovih pravic in okolja v dobavnih verigah gospodarskih družb

Pojem skrbnega pregleda v dobavnih verigah označuje obveznosti večjih gospodarskih družb, da spremljajo človekove pravice in okolje v dobavnih verigah. Je del obveznosti gospodarskih družb iz 2. stebra Smernic OZN, da spoštujejo človekove pravice in okolje. Skrbni pregled je kontinuirana obveznost prizadevanja, ki jih nosijo gospodarske družbe pri varstvu človekovih pravic in okolja. Izhaja iz gospodarskega prava, in sicer s področja prevzemov in združitvev gospodarski družb. Pojem so leta 2011 povzele tudi Smernice OZN za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu, ki so sprožile bogato normativno dejavnost v zadnjih desetih letih (Smernice OZN 2011).

Smernice OZN za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu v 17. načelu določajo, da »za prepoznavanje, preprečevanje in ublažitev negativnih vplivov na človekove pravice ter poročanje o načinih za zmanjšanje takšnih vplivov izvedejo gospodarski subjekti skrbni pregled človekovih pravic. Ta vključuje oceno dejanskih in morebitnih negativnih vplivov na človekove pravice, prilagoditev ravnanja tem ugotovitvam, spremljanje odzivov in seznanjanje s tem, kako si jih gospodarski subjekt prizadeva zmanjšati ...« (Smernice OZN 2011, 17. člen). Spodnji graf pojasnjuje korake skrbnega pregleda, kot so jih razvili v organizaciji OECD.

Graf 1: Krog skrbnega pregleda (OECD 2018, 21).

Namen skrbnega pregleda je, da gospodarska družba neka-ko ponotranji vrednote človekovih pravic in okolja, vpelje procese in pokaže tudi notranjim in zunanjim deležnikom, da misli resno glede varstva človekovih pravic in okolja v dobavnih verigah. Skrbni pregled od gospodarskih družb, prvič, terja oblikovanje notranjih politik za varstvo človekovih pravic in okolja, drugič, od njih zahteva oblikovanje kazalnikov za merjenje človekovih pravic in okolja, tretjič, gospodarske družbe morajo oceniti tveganja za človekove pravice in okolje, četrtič, morajo spremljati tveganja v dobavnih verigah preko različnih kazalnikov, petič, morajo zbirati povratne podatke in na podlagi povratnih podatkov ukrepati in sprejemati ukrepe za izboljšanje varstva človekovih pravic in okolja. Šestič, oblikovati morajo notranje pritožbene mehanizme, kamor se lahko pritožijo vse žrtve domnevnih kršitev človekovih pravic v gospodarstvu (OECD 2018, 21). Skrbni pregled v gospodarstvu je del pozitivnih obveznosti gospodarskih družb, da aktivno ocenjujejo tve-

ganje in spremljajo varstvo človekovih pravic in okolja v dobavnih verigah. Izvajanje praviloma nadzorujejo organi javne uprave. Od gospodarskih družb najprej pričakujejo, da bodo skrbni pregled sploh izvajale. Po uvedbi pa tudi, da merijo varstvo človekovih pravic in okolja v dobavnih verig in da na njegovi podlagi sprejemajo popravne ukrepe, žrtvam omogočijo pravico do pravnega varstva in da na njegovi podlagi znova ocenijo tveganje za varstvo človekovih pravic in okolje v gospodarstvu.

Narava in obseg obveznosti skrbnega pregleda v nemškem zakonu

Kontekst in cilji nemškega zakona

Nemški zakon o dobavnih verigah je bil sprejet 1. julija 2021, pri čemer je začel veljati 1. januarja 2023 (Nemški zakon 2021). Zakon je bil sprejet kot ena izmed obljub trenutno vladajoče koalicije v Zvezni republiki Nemčiji na začetku njihovega mandata. Glavni cilj je bilo oblikovanje določnih in jasnih pravno zavezujočih obveznosti za velike gospodarske družbe glede varstva človekovih pravic in okolja v njihovih dobavnih verigah. Predlog zakon je bil predmet izjemno gorečih debat v nemškem Bundestagu. Trenutna opozicija je nasprotovala njegovemu sprejetju, saj naj bi zakon določil čezmerne obveznosti za gospodarske družbe, zaradi česar naj bi se zamrznila rast nemškega gospodarstva. Poleti 2024 sta dve opozicijski stranki vložili predlog za razveljavitev tega zakona, vendar predlog ni bil sprejet. Več političnih strank je konec leta 2024 znova vložilo predlog za razveljavitev zakona (Deutscher Bundestag 2024).

Zakon določa, da mora gospodarska družba vzpostaviti celovit sistem prepoznavanja tveganj, upravljanja s tveganji, izvedbo popravnih ukrepov in zatem tudi izvedbe nekakega krožnega sistema kakovosti, da ne prihaja do kršitev človekovih pravic. Sprva je zakon veljal za tiste največje gospodarske družbe, ki imajo več kot pet tisoč zaposlenih (Nemški zakon 2021, 1 (1). člen). Od 1. januarja 2024 velja za vse gospodarske družbe, ki imajo več kot tisoč zaposlenih (Ibid., 1 (1). člen). Če primerjamo te številke s pravkar uveljavljeno direktivo Evropske unije, moramo izpostaviti, da bo ta direktiva, ki bo začela veljati čez dve leti, ko bo prenešena v domači pravni red, najprej zajemala tiste gospodarske družbe, ki imajo vsaj pet tisoč zaposlenih (Direktiva EU 2024, 37 (1) (a). člen).

Zakon od podjetij zahteva, da prepoznavajo tveganja v svojih dobavnih verigah, predvsem z vidika temeljnih človekovih pravic, kot so prepoved prisilnega in otroškega dela ter pravica do združevanja in kolektivnih pogajanj. Te štiri temeljne pravice iz mednarodnega delovnega prava se morada zdijo samoumevne v evropskem pravnem redu, vendar če gledamo globalno, temu ni vedno tako. Nemški zakon terja izvajanje skrbnega pregleda glede temeljnih pravic od absolutnih do relativnih, kot denimo prepoved otroškega dela, prepoved prisilnega dela in sodobnega suženjstva, obveznosti zagotavljanja zdravja in varnosti pri delu, svoboda združevanja in kolektivnega pogajanja, prepoved neenakega obravnavanja, pravica do minimalne plače, varstvo posameznikov pred kršitvami varstva okolja, prepoved mučenja, prepoved povzročitve okoljske škode, spreminjanja tal, onesnaženja vode in zraka (Nemški zakon 2021, 2. (2.) (1–12). člen). V predmetno področje nemškega zakona sodijo tudi številne kršitve varstva okolja (Ibid., 2. (3.). člen).

Nekatere nemške avtomobilske gospodarske družbe so v zadnjem desetletju kupovala sestavne dele za svoje avtomobile iz tretjih držav, med drugim od podjetij iz kitajske pokrajine Xinjiang, od koder prihajajo poročila o prisilnem delu, ki ga izvaja kitajska oblast zoper muslimansko ujgursko prebivalstvo. Tukaj se postavlja vprašanje, ali ima nemško podjetje obveznost zagotoviti, da na najnižji ravni svoje dobavne verige poslovni partner na Kitajskem ne uporablja prisilnega ali otroškega dela. Poleg temeljnih človekovih pravic zakon obravnava tudi okoljska tveganja. Podjetja imajo obveznost pripraviti načrte za upravljanje s tveganji, povezanimi s podnebnimi spremembami, o čemer govori tudi direktiva EU (Direktiva EU 2024; predlog uredbe EU 2024). Vendar je pomembno poudariti, da nobeno podjetje ne more nadomestiti vloge države. Nemški Zvezni urad za gospodarske zadeve in nadzor izvoza, ki nadzoruje implementacijo nemškega zakona, poudarja, da cilj zakona ni, da podjetja nadzirajo celotno dobavno verigo za vse možne kršitve človekovih pravic. Ključno je, da podjetja pokažejo aktivno prizadevanje za prepoznavanje in upravljanje tveganj v svojih dobavnih verigah.

Ključno je vprašanje, za katere gospodarske družbe zakon velja. Zakon velja za gospodarske družbe s sedežem v Nemčiji (Nemški zakon 2021, 1. (1). člen). Po drugi strani izključuje družbe, ki samo ponujajo blago in storitve v Nemčiji, vendar nimajo sedeža v Nemčiji. Če podjetje nima sedeža v Nemčiji, zakon zanj ne velja. Pomembno je tudi, da nemški zakon velja za neposredne in posredne dobavitelje, kar je ključno tudi za slovensko gospodarstvo. V dobavnih verigah je zato pomembno razumeti, kaj pomeni pojem neposrednih in posrednih dobaviteljev. Neposredni dobavitelji so dobavitelji na prvi ravni dobavnih verig gospodarskih družb. Zakon

določa, da so neposredni dobavitelji gospodarske družbe, ki kot poslovni partnerji dobavljajo blago in storitve, ki skrbijo za izdelavo glavnega blaga ali izvedbo storitve (Ibid., 2. (7.) člen). Posredni dobavitelji so gospodarske družbe, ki dobavljajo blago in storitve, ki so potrebne za izdelavo glavnega blaga ali izvedbo storitve (Ibid., 2. (8.) člen).

Koraki skrbnega pregleda v nemškem zakonu

Kakšna je vsebina obveznosti skrbnega pregleda v dobavnih verigah? Skrbni pregled ni končni rezultat, temveč proces, ki ga podjetje izvaja za prepoznavanje tveganj, odzivanje nanje in izvajanje korektivnih ukrepov. Do katere ravni dobavne verige mora podjetje zagotavljati spoštovanje človekovih pravic in varstvo okolja? To vprašanje je izjemno kompleksno, še posebej v industrijah, kot je avtomobilska, kjer avtomobil srednjega razreda sestavlja več tisoč delov iz desetine držav, večinoma izven Evropske unije (Bruckberger 2020). Zakon od večjih gospodarskih družb zahteva, da sprejme sistem upravljanja tveganj z vidika človekovih pravic in okolja. Gospodarske družbe so torej nosilke obveznosti izvajanja skrbnega pregleda. V tej smeri morajo vzpostaviti notranji sistem, s katerim bodo lahko prepoznavala in upravljala tveganja za človekove pravice in okolje v svojih dobavnih verigah.

Nemški zakon določa neposredne obveznosti za največje gospodarske družbe z vidika človekovih pravic in okolja. Cilj zakona je »preprečevanje ali zmanjševanje kakršnih koli tveganj za človekove pravice ali tveganj v zvezi z okoljem ali prenehanjem kršitev obveznosti v zvezi s človekovimi pravicami ali okoljem« (Nemški zakon 2021, 3 (1). člen). Zakon do-

loča, da je obveznosti za izvedbo skrbnega pregleda kar devet, in sicer »1. vzpostavitev upravljanja tveganj (1. odstavek 4. člena), 2. ugotavljanje notranje odgovornosti (3. odstavek 4. člena), 3. izvajanje rednih analiz tveganja (5. člen), 4. predložitev izjave o načelih (2. odstavek 6. člena), 5. vključitev preventivnih ukrepov v lastno poslovno področje (1. in 3. odstavek 6. člena) in do neposrednih dobaviteljev (4. odstavek 6. člena), 6. sprejemanje sanacijskih ukrepov (1–3. odstavek 7. člena), 7. vzpostavitev pritožbenega postopka (8. člen), 8. izvajanje obveznosti skrbnega pregleda v zvezi z tveganji pri posrednih dobaviteljih (9. člen) ter 9. dokumentacija (1. odstavek 10. člena) in poročanje (2. odstavek 10. člena)« (Ibid., 3 (1), 1–9. člen). Te razvejane ravni obveznosti razdelimo v štiri glavne skupine: upravljanje tveganj, preventivni ukrepi, popravni ukrepi in pritožbeni postopek ter obveznosti dokumentiranja in poročanja (Ibid.).

Prvi korak skrbnega pregleda vključuje, da gospodarske družbe uvedejo sistematičen in vsesplošen okvir za upravljanje s tveganji s področja človekovih pravic in okolja v gospodarstvo. Sistem lahko omogoča gospodarskim družbam prepoznavanje tveganj in njihovo zmanjšanje pri poslovanju (Ibid., 4 (1). člen). Sistem upravljanja tveganj morajo gospodarske družbe postaviti tako, da jim omogoča periodično in krožno analiziranje tveganj pri poslovanju in sprejemanje ustreznih ukrepov (Ibid., 4 (2). člen). Zato morajo nameniti tako zadostne človeške kot tudi finančne vire, pri čemer morajo zaposleni ponotranjiti sistem upravljanja s tveganji od upravnega odbora do najnižjih ravni gospodarskih družb (Ibid., 4 (3). člen). Vsi zaposleni morajo biti seznanjeni s sistemom za upravljanje s tveganji (Ibid., 4 (4). člen; ibid., 5 (3). člen). Sistem upravljanja s tveganji mora vključevati tudi neposredne dobavitelje (Ibid., 5 (1). člen). Analizo mora gospo-

darska družba izvajati vsaj enkrat na leto (Ibid., 5 (4). člen). Tako kot na drugih področjih kakovosti, tudi tukaj notranji nadzor ne more biti zgolj formalnost. Zajeti mora redne analize in povratne informacije.

Če gospodarska družba nima tesnih stikov s svojimi neposrednimi dobavitelji v tretjih državah, mora zahtevati podrobne informacije o njihovem proizvodnem procesu. Čeprav gospodarska družba morda ne more obiskati svojega neposrednega dobavitelja, mora vedeti, v kakšnih razmerah dobavitelj proizvaja določene izdelke, kakšna sredstva in zmogljivosti uporablja. Izvajanje obveznih skrbnih pregledov v nemških gospodarskih družbah običajno sodi pod oddelke za skladnost. Gospodarske družbe pogosto nimajo samostojnih svetovalcev za skladnost glede obveznega pregleda, temveč strokovnjaki opravljajo še številne druge naloge, kot so protikorupcijska ali davčna področja. Kljub temu morajo podjetja zagotoviti, da se obvezni skrbni pregledi izvajajo. Res je, da ti pregledi predstavljajo strošek, vendar jim morajo člani upravnih in nadzornih odborov pokazati predanost ter biti seznanjeni s sistemom za upravljanje tveganj (Letnar Černič (ur.) 2023).

Drugi korak vključuje preventivne ukrepe, da se preprečijo kršitve človekovih pravic in okolja. Podjetje mora opraviti analizo tveganj in izpostaviti dejanska potencialna tveganja. Oblikovanje politike in strategije za varstvo človekovih pravic in okolja ne more temeljiti zgolj na izjavi na spletni strani. Vodstvo gospodarske družbe mora sprejeti politiko in strategijo varstva človekovih pravic in okolja (Ibid., 6 (2). člen). Takšna izjava oziroma strategija je lahko dober začetek, a podjetje mora pokazati, da ni zgolj formalnost, temveč da oceno tveganja vključuje v svoje notranje procese.

Preventivni ukrepi vključujejo tudi izobraževanje, usposabljanje, oblikovanje kazalnikov ter nadzor uresničevanja strategij. Gospodarske družbe morajo politiko in strategijo s področja človekovih pravic sprejeti glede na ugotovljena tveganja za varstvo človekovih pravic in okolja pri poslovanju (Ibid.). Po sprejetju morajo pripraviti izobraževanje za zaposlene in predstavnike neposrednih dobaviteljev, da lahko ponotranjijo cilje politike in strategije varstva človekovih pravic in okolja (Ibid., 6 (3). člen). Gospodarske družbe morajo izoblikovati kazalnike za periodično merjenje učinkovitosti ukrepov (Ibid.). Kazalniki omogočajo merjenje varstva človekovih pravic in okolja v dobavnih verigah, s čimer lahko gospodarska družba dokaže, da izpolnjuje zakonske obveznosti izvajanja skrbnega pregleda v svojih dobavnih verigah in nadzor nad dejanskimi in potencialnimi tveganji za varstvo človekovih pravic in okolja. Gospodarske družbe morajo sprejeti in izoblikovati posebne preventivne ukrepe tudi za neposredne dobavitelje in preverjati ter meriti njihovo učinkovitost na podlagi kazalnikov (Ibid., 6 (4). člen). Najmanj enkrat na leto pa morajo gospodarske družbe preverjati učinkovitost ukrepov (Ibid., 6 (4). člen). Narava in obseg obveznosti skrbnega pregleda pogojujejo narava poslovne dejavnosti gospodarske družbe, raven vpliva gospodarske družbe na spoštovanje človekovih pravic in okolja pri neposrednem dobavitelju, narave domnevnih kršitev in prispevka gospodarske družbe k tveganju zaradi kršitev varstva človekovih pravic in okolja (Ibid., 3. (2). člen).

Tretji korak se nanaša na izvajanje popravnih ukrepov gospodarske družbe, če pride do kršitev varstva človekovih pravic in okolja. Nemški zakon v 1. odstavku 7. člena določa, da »če družba ugotovi kršitev človekovih pravic ali varstva okolja pri svojem poslovanju oziroma poslovanju neposrednega

dobavitelja, mora takoj sprejeti ustrezne popravne ukrepe in preprečiti, ustaviti ali zmanjšati obseg kršitve» (Ibid., 7 (1). člen). Kako lahko podjetje upravlja s tveganji, če njihov dobavitelj ne sodeluje ali ne dovoljuje obiskov v tovarni? Če pride do domnevnih kršitev človekovih pravic ali okolja pri neposrednem dobavitelju, ki jih gospodarska družba ne more tako odpraviti, mora oblikovati načrt, kako zmanjšati zaznana dejanska in potencialna tveganja, sodelovati z drugimi gospodarskimi družbami v industrijskem sektorju pri zmanjšanju tveganja oziroma začasno prekiniti sodelovanje z neposrednim dobaviteljem (Ibid., 7. (2). 1-3. člen). Če gre za zelo resne kršitve človekovih pravic in okolja, ki jih ni mogoče odpraviti, mora gospodarska družba prekiniti poslovno sodelovanje z neposrednim dobaviteljem (Ibid., 7. (3). 1-3). Če gospodarska družba pridobi podatke, da neposredni dobavitelj uporablja prisilno delo v proizvodnji določenega proizvoda, mora izvesti sistemsko in vsesplošno analizo, pridobiti vse relevantne informacije, obiskati tovarno, se pogovoriti s predstavniki neposrednega dobavitelja, delavcev in ostalih deležnikov, in se na podlagi zaključnih ugotovitev odločiti, kako nadaljevati. Namen skrbnega pregleda ni takojšnja prekinitev poslovanja, ampak upravljanje tveganj za varstvo človekovih pravic in okolja. Denimo, Krka d.d. je po invaziji Ruske federacije na Ukrajino kljub pritiskom ostala na ruskem trgu, saj deluje na področju zdravstva in proizvodnje zdravil. Podobno je z evropskimi gospodarskimi družbami v orožarski industriji, ki prodajajo orožje v Izrael ali Savdsko Arabijo. Namen skrbnega pregleda je javno pojasniti poslovne odločitve, pokazati tveganja in sprejete ukrepe.

Gospodarska družba mora v okviru skrbnega pregleda obravnavati kršitve človekovih pravic in okolja in imeti vzpostavljen notranji pritožbeni postopek (Ibid., 8. člen). Zakon

določa, da »pritožbeni postopek omogoča ljudem, da opozorijo na človekove pravice in okoljska tveganja ter kršitve človekovih pravic ali okoljskih obveznosti, ki so nastale kot posledica gospodarske dejavnosti podjetja na njegovem poslovnem področju ali neposrednega dobavitelja« (Ibid., 8. (1). člen). Hkrati morajo gospodarske družbe redno spremljati in upravljati bodoča tveganja. Nekatera nemška podjetja, kot je Adidas, so zgled za celotno Evropo, saj so vzpostavila mehanizme, kjer lahko zaposleni ali zunanji deležniki vlagajo pritožbe. Gospodarska družba mora zagotoviti, da pritožbeni postopek vodi nepristranska oseba (Ibid., 8. (3). člen). Gospodarska družba mora postopek voditi zakonito, pošteno, nepristransko, hitro in javno. Pomembno je tudi, da podjetje vodi natančno dokumentacijo vseh faz skrbnega pregleda in poročila javno objavlja ter pošilja pristojnim organom. Gospodarska družba mora zagotoviti, da je dostop do pritožbenega sistema odprt, vključujoč in učinkovit tako, da lahko vlagajo pritožbe vsi deležniki (Ibid., 8. (4). člen). Najmanj enkrat na leto mora gospodarska družba preverjati učinkovitost pritožbenega postopka in ga po potrebi okrepiti (Ibid., 8. (5). člen).

V določenih primerih obveznost skrbnega pregleda velja tudi za posredne dobavitelje, to je dobavitelje na nižji ravneh dobavnih verig. Po 9. členu zakona mora gospodarska družba nemudoma in učinkovito ukrepati, če ima utemeljeno vedenje o morebitni kršitvi (Ibid., 9. (3) člen). Če gospodarska družba, ki sodeluje z nemško industrijo, pridobiva izdelke od posrednih dobaviteljev v tretjih državah, izve, da se v njihovih tovarnah dogajajo domnevne kršitve človekovih pravic, mora nemudoma ukrepati. Kaj sledi, če gospodarska družba, ki proizvaja sestavne dele za nemškega proizvajalca, izve, da eden od njenih posrednih dobaviteljev v proizvodnji

uporablja prisilno delo? V takem primeru mora gospodarska družba izvesti analizo tveganj, sprejeti preventivne ukrepe, oblikovati in uresničevati načrt glede prevecije, zmanjšanja tveganj oziroma prenehanja sodelovanja s posrednim dobaviteljem ter ažurirati svojo strategijo za varstvo človekovih pravic in okolja (Ibid., 9. (3) 1-4 člen).

Skrbni pregled varstva človekovih pravic in okolja v četrtem delu vključuje dokumentiranje in poročanje o vseh njegovih fazah (Ibid., 10 (1). člen). Dokumentacijo morajo podjetja hraniti vsaj sedem let (Ibid.). Gospodarske družbe morajo vsako leto pripraviti letno poročilo o izvajanju skrbnega pregleda, ki vključuje podatke o zaznanih in potencialnih tveganjih za varstvo človekovih pravic, kazalnikih, ukrepih, analizi skladnosti in sprejetih ukrepih za odpravo kršitev človekovih pravic ali okolja (Ibid., 10 (2). člen). Nemški zakon zahteva, da gospodarske družbe ta poročila javno objavljajo in jih pošiljajo zveznemu uradu, ki je pristojen za nadzor nad uresničevanjem tega zakona. Dokumentacija in poročanje sta torej ključna za izpolnjevanje teh obveznosti. Gospodarska družba z dokumentiranjem in poročanjem lahko dokaže, da izvaja skrbni pregled, vključno z izpolnjevanjem obveznosti glede skladnosti. Če gospodarska družba ne ugotovi nobenih pomanjkljivosti, ji ni potrebno sprejeti nobenih ukrepov (Ibid., 10 (3). člen).

Gospodarske družbe morajo ukrepati tudi v primerih, ko njihov dobavitelj ne sodeluje pri odkrivanju in preprečevanju kršitev človekovih pravic in okolja. Če dobavitelj ne dovoljuje obiskov ali ne zagotavlja informacij, mora gospodarska družba razmisliti o iskanju alternativ. Obvezni pregledi ne zahtevajo, da podjetja nemudoma prekinjajo poslovno sodelovanje zaradi domnevnih kršitev, temveč da te ustrezno

obravnavajo in uvedejo ukrepe za zmanjšanje tveganj. Namen je zavarovati podjetje pred tveganji ter pokazati javnosti, da podjetje deluje v skladu z visokimi etičnimi standardi.

Nadzor in sankcije

Eden izmed ključnih delov nemškega zakona je nadzor nad uresničevanjem obveznosti skrbnega pregleda in sankcije za morebitne kršitev. Zvezni urad za gospodarske zadeve in nadzor izvoza, ki deluje pod nemškim ministrstvom za zunanje zadeve, lahko podjetjem, ki ne izpolnjujejo obveznosti, naloži globe do 50.000 evrov ali 2 % letnega prometa gospodarske družbe (Ibid., 23. in 24. člen). Oglobljene gospodarske družbe so hkrati tudi izključene iz postopkov javnega naročanja (Ibid., 22. člen.) Urad lahko začne postopek bodisi po uradni dolžnosti ali na predlog domnevne žrtve kršitev človekovih pravic oziroma okolja (Ibid., 14. člen). Preiskovane gospodarske družbe, njihovo vodstvo in zaposleni morajo v postopku sodelovati z upravnimi organi (18. člen). Pri tem lahko zvezni urad v okviru inšpekcijskega nadzora od gospodarskih družb zahteva različne informacije in dokumentacijo (Ibid., 16. člen). Upravni organ lahko tudi obišče in preišče prostore gospodarske družbe (Ibid., 17. člen). Hkrati lahko upravni organ zaslišuje stranke in od gospodarske družbe zahteva načrt popravnih ukrepov in začetek njihovega izvajanja (Ibid., 15. člen).

Namen teh ukrepov je zagotoviti skladnost z zakonskimi obveznostmi, ki varujejo človekove pravice in okolje. Če gospodarska družba ne izvaja skrbnega pregleda oziroma ne pokaže pripravljenosti za uvedbo takšnega notranjega nadzornega mehanizma za varstvo človekovih pravic in okolja, se

ne more izogniti kazni. Od uveljavitve nemškega zakona, torej že več kot dve leti, so bile pred nemškim zveznim uradom vložene tri pritožbe, ki še čakajo na odločanje (Business and Human Rights Centre 2024). Po drugi strani nemški zakon ne določa civilnopravne odgovornosti gospodarskih družb za neizpolnjevanje obveznosti glede skrbnega pregleda (Nemški zakon, 3. (3) člen). Hkrati zakon ne izključuje civilnopravne odgovornosti na podlagi drugih pravnih temeljev, denimo na podlagi nemške civilnopravne ureditve (Ibid.). Tako lahko v najslabšem primeru žrtve kršitev človekovih pravic ali negativnih okoljskih posledic vložijo odškodninsko tožbo proti gospodarski družbi v Nemčiji zaradi povzročitve škode.

Nemška ureditev postavlja temelje za harmonizacijo standardov po državah članicah EU. Veliko je še odprtih vprašanj, vendar morajo podjetja že zdaj izvajati skrbne preglede ter kazalnike za merjenje uspešnosti na področju človekovih pravic in okolja. Izpolnjevanje obveznosti ne bo odvisno le od učinkovitosti nadzora državnih organov, temveč predvsem od gospodarskih družb samih in nadzora javnosti, civilne družbe in sindikatov ter ostalih nevladnih deležnikov (Krajewski, Tonstad in Wohltmann 2021, 558). Ključno je, da se zakonske obveznosti udejanjajo tudi v praksi, kar lahko vodi k trajnostnemu razvoju glede varstva človekovih pravic in okolja ter k večji odgovornosti gospodarskih subjektov.

Prednosti in slabosti nemškega zakona

Številni deležniki so po sprejetju Smernic OZN o spoštovanju človekovih pravic v gospodarstvu zagovarjali sprejetje zakonov o skrbnem pregledu v domačih pravnih redih. Države globalnega severa so tako v zadnjih letih sprejele številne

zakone s področja varstva človekovih pravic v gospodarstvu. Nemški zakon je po svojem obsegu eden najbolj daljnosežnih, saj zavezuje že gospodarske družbe z najmanj tisoč zaposlenimi in njihove dobavitelje v prvi ravni gospodarskih verig. Hkrati pa deležniki izpostavljajo njegove številne slabosti.

Nemški zakon je kot eden izmed prvih zakonov o obveznem skrbnem pregledu določil večplastne obveznosti za večje gospodarske družbe na področju varstva človekovih pravic in okolja. Izvirnosti in kritičnosti sprejetja tega zakona ni preveč smiselno poudarjati, saj je pomembna značilnost varstva človekovih pravic v gospodarstvu umanjkanje pravno zavezujočih obveznosti in učinkovitega uveljavljanja odgovornosti. Zakon je z določitvijo postavil visoke standarde tudi za ostale domače in evropske pravne vire o skrbnem pregledu na področju varstva človekovih pravic in okolja. Nemški zakon je tudi kot izmed prvih vzpostavil upravnopravno odgovornost gospodarskih družb za kršenje obveznosti skrbnega pregleda z vidika človekovih pravic in varstva okolja. Hkrati je vzpostavil odgovornost neposrednih dobaviteljev največjih gospodarskih družb s sedežem v Nemčiji, s čimer je oblikoval holistično raven odgovornosti gospodarskih družb na ravni celotne skupine. Nemški zakon tako učinkuje tudi izven ozemlja Zvezne Republike Nemčije. Njegove obveznosti v tej smeri zavezujejo tudi neposredne dobavitelje, denimo v regiji jugovzhodne Evrope.

Nemški zakon je po drugi strani še vedno predmet številnih kritik (Zeit Online 2024; Buckenmaier 2024). Primarni očitke se nanaša na cilj zakona, saj po mnenju večine članov upravnih odborov največjih nemških gospodarskih družb dani trenutek ohlajanja nemškega gospodarstva ni primeren za doda-

tno in čezmerno regulacijo. Nemško gospodarstvo, pravijo, mora znova postati eno izmed vodilnih gospodarstev pri ustvarjanju dodane vrednosti, ne le vodilno pri ustvarjanju novih in stroškovno čezmernih obveznosti glede skladnosti. Hkrati največje gospodarske družbe poudarjajo, da znajo že same spoštovati, varovati in uresničevati človekove pravice in okolje ter da ne potrebujejo nobenega javnopravnega nadzornika. Če zakon velja za neposredne dobavitelje največjih nemških gospodarskih družb, je ena izmed pomanjkljivosti zakona tudi, da se le izjemoma nanaša na posredne dobavitelje.

Kritiki poudarjajo, da je bil nemški zakon sprejet preuranjeno, saj bi morala nemška izvršilna in zakonodajna veja oblasti počakati na sprejetje Evropske direktive o skrbnem pregledu glede trajnosti z vidika trajnosti in skladnosti, ki želi harmonizirati pravne rede vseh držav članic Evropske unije. Po uveljavitvi direktive se bodo v praksi pojavila razhajanja, saj nemški zakon določa strožji obseg in naravo skrbnega pregleda. Povedno je, da je nemška vlada (na zahtevo liberalne stranke FDP) že po uveljavitvi nemškega zakona dolgo časa blokirala sprejetje Evropske direktive, ki določa nižje standarde in obveznosti kot nemški zakon. Ena izmed slabosti nemškega zakona je zagotovo tudi nedoslednost in nedoločnost pri opredeljevanju obveznosti. Zakon nejasno in nedoločno ureja, katere domnevne kršitve človekovih pravic in varstva sodijo v predmetno področje zakona. Nedorečena je tudi vloga nadzorstvene institucije, ki mora nadzorovati izpolnjevanje obveznosti in tudi sprejemati ter obravnavati pritožbe zoper gospodarske družbe. Nemški zakon sicer vzpostavlja eno izmed oblik odgovornosti, sicer upravno-pravno, vendar ne določa civilnopravne oziroma kazensko-pravne odgovornosti gospodarskih družb. Kljub temu ju lah-

ko žrtve domnevnih kršitev uveljavljajo na drugih pravnih podlagah. Potrebno je omeniti tudi pogosto izraženo kritiko, da ta regulacija zavezuje zgolj nemške gospodarske družbe, medtem ko njihovi konkurenti, denimo v avtomobilski industriji na Kitajskem in drugod, teh obveznosti nimajo. Nemški zakon tako gospodarskim družbam nalaga zapletene obveznosti, ki pa jih številne zaradi stroškov in pomanjkanja človeških virov ne morejo izpolniti (Jung 2024).

Prispevek je pokazal, da se v zadnjem desetletju obveznosti za varstvo človekovih pravic in okolja vse bolj prenašajo tudi na gospodarstvo. Kljub temu še vedno velja, da je država tisti deležnik, ki mora voditi z zgledom pri varovanju človekovih pravic. V tej luči nemški zakon določa kompleksen sistem obveznega skrbnega pregleda, ki si prizadeva izboljšati varstvo človekovega dostojanstva kot temeljne vrednote nemškega in evropskega pravnega reda.

Zaključek

Nemški zakon o skrbnem pregledu prispeva pomemben delček k razvijajočem se mozaiku varstva človekovih pravic in okolja v gospodarstvu. Dopolnjuje že obstoječe regionalne in mednarodne pravne vire o skrbnem pregledu v dobavnih verigah večjih gospodarskih družb. Hkrati nosilec pravic omogoča vložitev pritožb zoper gospodarske družbe, če so domnevno kršile varstvo človekovih pravic in okolja. V obdobju gospodarskega ohlajanja je treba k skrbnem pregledu postopati razumno, in sicer tako, da nove obveznosti ne privedejo gospodarske družbe v likvidnostne težave, ki lahko povzročijo nove kršitve varstva človekovih pravic in varstva okolja. Številne gospodarske družbe so v zadnjih letih že

same prostovoljno vključile skrbni pregled dobavnih verig v poslovanje. Večina gospodarskih družb je obveznost sprejela še kot regulativno zahtevo za skladnost, ki jim povzroča dodatne stroške in jemlje čas. Potrebno bo še nekaj časa, da bodo gospodarske družbe obveznost skrbnega pregleda ponotranjile. Do takrat bodo morali nemški organi javne uprave preverjati, ali gospodarske družbe izpolnjujejo svoje obveznosti glede izvajanja skrbnega pregleda. Čas bo pokazal tudi, ali je bil trenutek za sprejetje zakona pravi ali pa bo še slabšajoča se kriza nemškega gospodarstva omejila do met zakona. Nemški zakon o skrbnem pregledu človekovih pravic in varstva okolja se zato več kot dve leti po uveljavitvi še vedno nahaja med utopijo in resničnostjo.

Reference

Časopisni viri

Bruckberger, Hans-Jörg. 2020. Woraus besteht eigentlich ein Auto?, *Automotive Fachmedien*, 2. 12. 2020, <https://www.automotive.at/automotive/woraus-besteht-eigentlich-ein-auto-45022> (pridobljeno 15. 11. 2024).

Jung, Marcus. 2024. Die Firmen ächzen unter dem Lieferkettengesetz. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 27. oktober. <https://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/unternehmen/unternehmen-aechzen-unter-lieferkettengesetz-woran-es-fehlt-110072957.html> (pridobljeno 11. 11. 2024).

Zeit Online, 2024. FDP strebt zügigen Stopp des Lieferkettengesetzes an. 29. november. <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2024-11/fdp-lieferkettengesetz-stoppp-bundestag-johannes-vogel> (pridobljeno 11. 11. 2024).

Literatura

Augenstein, Daniel; Kinley, David. 2013. When Human Rights 'Responsibilities' become 'Duties': The Extra-Territorial Obligations of States that Bind Corporations. V: *Human Rights Obligations of Business: Beyond the Corporate Responsibility to Respect*, 271–94. Ur. David Bilchitz in Surya Deva. Cambridge: Cambridge University Press.

Deva, Surya. 2014. *Regulating Corporate Human Rights Violations: Humanising Business*. London; New York: Routledge.

Krajewski, Markus; Kristel Tonstad; Wohltmann, Franziska. 2021. Mandatory Human Rights Due Diligence in Germany and Norway: Stepping, or Striding, in the Same Direction?. *Business and Human Rights Journal* 6, št. 3: 550–558.

Krajewski, Markus. 2018. The state duty to protect against human rights violations through transnational business activities. *Deakin Law Review* 23: 13–39.

Letnar Čerňič, Jernej; Stojin Štampar, Anja; Rozman, Til. 2021. *Gospodarstvo in varstvo človekovih pravic: Primerjalno pravna analiza vloge in pristojnosti Slovenskega državnega holdinga, d. d., pri spoštovanju človekovih pravic*. Nova Gorica: Nova univerza.

Letnar Čerňič, Jernej (ur.). 2023. *Spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu: slovenske in mednarodne perspektive*. Nova Gorica: Nova univerza.

Letnar Čerňič, Jernej. 2020. *Corporate accountability under socio-economic rights*. Oxon; New York: Routledge.

Letnar Černič, Jernej. 2021. Institutional actors as international law-makers in Business and Human Rights: The United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights and beyond. *Pravni Zapisi* 12, št. 2:594-617.

Lichuma, Caroline Omari. 2024. Mandatory Human Rights Due Diligence (mHRDD) Laws Caught Between Rituals and Ritualism: The Forms and Limits of Business Authority in the Global Governance of Business and Human Rights. *Business and Human Rights Journal* 9, št. 2: 250 - 269.

Spletni viri

Buckenmaier, Claudia. 2024. Wie geht es weiter mit dem Lieferkettengesetz?, *Tagesschau*, 31. oktober. <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/lieferkettengesetz-116.html> (pridobljeno 15. 11. 2024).

Business and Human Rights Resource Centre. 2024. Complaints under the German Supply Chain Act, 22. junij 2024 <https://www.business-humanrights.org/en/latest-news/beschwerden-bafa-lksg/> (pridobljeno 6. 12. 2024).

Deutscher Bundestag. 2024. Entwürfe zur Aufhebung des Lieferkettensorgfaltspflichtengesetzes erörtert, 5. december. <https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2024/kw49-de-aufhebung-lieferkettensorgfaltsgesetz-1032634> (pridobljeno 5. 12. 2024).

Evropski parlament in Svet EU. 2024. Direktiva (EU) 2024/1760 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti in spremembi Direktive (EU) 2019/1937 in Uredbe (EU) 2023/2859

(Besedilo velja za EGP), PE/9/2024/REV/1, UL L, 2024/1760, 5.7.2024. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sl/TXT/?uri=CELEX:32024L1760> (pridobljeno, 6. 12. 2024).

Evropska unija. 2024. Regulation (EU) 2024/3015 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2024 on prohibiting products made with forced labour on the Union market and amending Directive (EU) 2019/1937 (Text with EEA relevance), PE/67/2024/REV/1, OJ L, 2024/3015, 12.12.2024. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32024R3015> (pridobljeno, 16. 12. 2024).

Kraljevina Norveška. 2022. Act relating to enterprises' transparency and work on fundamental human rights and decent working conditions (Transparency Act), LOV-2021-06-18-99, 1. julij. <https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2021-06-18-99> (pridobljeno 11. 11. 2024).

OECD. 2018. OECD Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct. 31. maj. <https://mneguidelines.oecd.org/OECD-Due-Diligence-Guidance-for-Responsible-Business-Conduct.pdf> (pridobljeno 11. 11. 2024).

OZN. 2011. UN Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations "Protect, Respect and Remedy" Framework. 16. junij https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf (pridobljeno 11. 11. 2024).

Republika Francija. 2017. Loi no. 2017-399 du 27 mars 2017 relative au devoir de vigilance des sociétés mères et des entreprises donneuses d'ordre 2017 (francoski zakon). ST 7542 2024 INIT. 27. marec. <https://www.legifrance.gouv.fr/download/>

pdf?id=9aawcYcwvkntYs2UUCMWL4iX_erjixoTD_Jy3AVXR-Fk= (pridobljeno 11. 11. 2024).

Zvezna Republika Nemčija. 2021. Gesetz über die unternehmerischen Sorgfaltspflichten in Lieferketten. *Bundesgesetzblatt* Jahrgang 2021 Teil I Nr. 46, ausgegeben zu Bonn am 22. Juli 2021 (nemški zakon). 16. julij. <https://dip.bundestag.de/vorgang/gesetz-%C3%BCber-die-unternehmerischen-sorgfaltspflichten-in-lieferketten/275852> (pridobljeno 11. 11. 2024).

Environmental and Human Rights Due Diligence in Supply Chains of Major Corporations: The Case of the German Supply Chain Act

Summary

States are traditional duty-bearers of domestic and international human rights obligations. Nonetheless, recently domestic and international legal systems have also increasingly developed human rights obligations for corporations. Rights-holders have faced multiple challenges in effectively protecting their human dignity. The United Nations Human Rights Council adopted, in 2011, the United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights, which established three pillars of business and human rights standards: the state's duty to protect human rights, corporate responsibility to respect them, and access to remedies for business-related human rights abuses. As a result, states have increasingly, in their domestic legal systems, introduced legal obligations for corporations to protect the human rights of rights-holders and the environment in the economy. Corporations carry both negative and positive human rights obligations. Corporations' positive obligations include identifying, monitoring, supervising, and implementing measures to safeguard human rights and the environment within their supply chains. They should adopt active measures to protect rights-holders against adverse business conduct. In recent years, some European countries have enacted domestic laws establishing environmental and human rights due diligence obligations in global supply chains. Among these, the German Supply Chain Act stands out as a model for implementing due diligence mechanisms in the supply chains of major

corporations. The still-contested German act introduces human rights and environmental due diligence obligations for the largest corporations based in Germany. It establishes a robust administrative supervision and sanction system. This article examines its key concepts and highlights its advantages and shortcomings in light of the ongoing economic crises in Germany.